

Pallach i Carolà, Josep

(Figueres, 10 de febrer 1920 – Barcelona, 11 de gener 1977)

Josep Pallach: un lluitador socialista per Catalunya.

Per Glòria Rubiol

L'onze de gener del 2002 s'han complert vint-i-cinc anys de la sobtada i prematura mort de Josep Pallach ocorreguda quan, per atendre'l d'un problema de cor, era traslladat des de la seva casa d'Esclanyà –un poble situat entre Begur i Palafrugell– cap a l'Hospital de Bellvitge a L'Hospitalet de Llobregat. Tenia 56 anys.

Josep Pallach va ser un polític destacat en una etapa obscura i extremadament dura per al nostre país, la que s'inicià l'any 1939 amb la derrota de la República i la dictadura franquista i acabà amb les primeres eleccions democràtiques del juny de 1977, pocs mesos després de la seva mort. Pallach no va poder tenir mai accés a la televisió i ben difícilment als diaris del nostre país; va poder gaudir de pocs mesos de llibertat i democràcia a Catalunya i en conseqüència d'uns medis de comunicació lliures. Per això, malgrat el seu carisma, no va ser gaire conegut en vida, apart dels cercles polítics i sectors polititzats. Amb tot, deixà escrits abundants articles apareguts durant el seu exili a la publicació *Endavant* a França i interessants llibres de temes pedagògics i polític.

Josep Pallach i Carolà va néixer a Figueres (Alt Empordà) el 10 de febrer de 1920 al si d'una família modesta d'arrels pageses. Als catorze anys, en l'ambient de radicalització propiciat per l'ascens del feixisme a Europa i pel Bienni Negre a Espanya, s'afilià a les joventuts del Bloc Obrer i Camperol, un partit creat a Catalunya el 1930 d'ideologia marxista-leninista. El 1935 per la seva fusió amb l'Esquerra Comunista d'Andreu Nin, el BOC es convertí en el

Partit Obrer d'Unificació Marxista (POUM) amb l'aspiració a actuar a tot l'Estat espanyol. Pallach, encara un adolescent, se'n va fer membre i participà en diversos actes públics en nom de les joventuts del partit, al costat de Nin. El 1936 Pallach era el secretari de les Joventuts del POUM a Figueres.

En esclatar la guerra civil, s'apuntà com voluntari però, reclamat pel seu pare ja que només tenia setze anys, retornà a Figueres. El 1938 fou mobilitzat i pel fet d'haver estat afiliat al POUM va ser enviat a un batalló disciplinari i posteriorment detingut. Així Pallach ja de molt jove va patir persecució per raons ideològiques. El POUM havia estat dissolt arran dels fets de maig de 1937, i Nin havia estat detingut i posteriorment assassinat per elements que obeïen ordres soviètiques. Al jove Pallach li causaren un fort impacte la desaparició del líder del seu partit, l'admirat Andreu Nin –alhora marxista i nacionalista català– i la violenta campanya dels comunistes contra els anarquistes i els poumistes.

Després de la guerra civil va venir l'exili. A l'inici, uns internaments breus en dos camps de concentració en el sud de França i la valenta col·laboració de Pallach amb la resistència francesa. S'incorporà al Front de la Llibertat fundat per Josep Rovira, membre destacat del POUM i perseguits per la Gestapo quan els alemanys van entrar a la zona dita lliure, Pallach va tornar a creuar la frontera en l'altre sentit. A Catalunya, amb el nom de Recasens, continuà la tasca clandestina i a la vegada propugnava, amb altres companys, una revisió de les posicions poumistes i proposava l'abandonament de les tesis leninistes per formar un moviment socialista català obert als diversos corrents del socialisme, d'acord amb les propostes que a França estava fent Josep Rovira. Detingut per la policia a Barcelona la vigília de Nadal del 1944, Pallach va estar catorze mesos a la presó de Girona. El 1946, juntament amb altres presos polítics, protagonitzà una novel·lesca evasió de la presó que ha estat relatada per Joan Reventós en un dels seus llibres. Mentre Pallach estava empresonat, membres del POUM i diverses persones procedents de Unió Socialista de Catalunya (USC), de la federació catalana del PSOE i d'altres formacions

polítiques fundaven el gener de 1945 a Tolosa de Llenguadoc, en la França ja alliberada dels nazis, el Moviment Socialista de Catalunya (MSC). En el document de constitució del nou moviment, que adoptà el lema "*Federació, Democràcia i Socialisme*", hi figuren com idees fonamentals gairebé les mateixes que trenta anys més tard es retroben en la constitució del partit fundat per Pallach, el Reagrupament Socialista i Democràtic de Catalunya (RSDC). En síntesi aquestes idees eren: la voluntat de reagrupar les disperses forces socialistes, crear un partit de masses (no un partit només de classe obrera), fer inseparable la consecució del socialisme de la democràcia, aconseguir la unitat sindical, afirmació de la personalitat de Catalunya, estructura federal de l'Estat espanyol, relacions amb el socialisme espanyol sobre una base de federació.

Quan després de la fugida de la presó Pallach va tornar a França s'incorporà al MSC. Instal·lat a Paris i donant classes en l'Escola de Periodisme, es diplomà en Pedagogia i Psicologia a la Universitat de la Sorbona. Pallach mai abandonaria la seva tasca pedagògica que, d'altra banda, seria sempre el seu mitjà de vida. A l'octubre de 1948 es casà a França amb Teresa Juvé, filla de refugiats espanyols, que havia pertangut a les Joventuts Socialistes i també havia format part d'un grup francès de resistència.

Entre els anys 1946-1948 mentre encara duraven les esperances d'un imminent canvi de règim a Espanya, Pallach realitzà un parell de viatges clandestins a Catalunya. Un d'ells fou el novembre del 1946 i aleshores col·laborà en l'organització del primer congrés nacional del MSC de l'"interior", és a dir del grup clandestí de Catalunya. Uns anys més tard, el 1951, el Consell de Coordinació del MSC acordà estructurar-lo com a partit polític. Triomfava així la línia de Manuel Serra i Moret, Pallach i d'altres en contra de l'opinió de Rovira que preferia mantenir-lo com un front. Pallach va treballar durant els seus vint-i-quatre anys d'exili a França incansablement en la lluita política des de la direcció del Moviment Socialista de Catalunya i del seu òrgan d'expressió l'*Endavant*.

En el context de la creació de l'Aliança Sindical Obrera (ASO), Pallach viatjà novament de forma clandestina a Catalunya l'any 1962. Partidari de la unitat sindical lliurement pactada, posà la seva tenacitat al servei de fer avançar l'ASO i dedicà molts esforços a coordinar el MSC i l'ASO amb organismes internacionals socialistes amb els que ell estava ben relacionat. Després de la mort de Serra i Moret el 1963, Pallach agafà del tot el relleu en el lideratge del MSC de l'anomenat "exterior", és a dir la branca del Moviment constituïda pels militants que estaven a l'exili.

L'any 1966 es produí la ruptura del MSC com a conseqüència de la desavinença entre dues tendències que s'havien anat consolidant en el seu si. Entre altres diferències ideològiques i estratègiques, va ser determinant que una part dels afiliats fora partidària d'una aliança amb el partit comunista mentre que la línia pallaquista en fos totalment contrària i més decididament socialdemòcrata. Josep Pallach i la direcció de l'exterior propugnaven un gran partit socialista interclassista, amb tendències, i en el qual podessin confluïr també sectors liberals d'esquerra. Pallach afirmava que el moviment obrer en una societat moderna s'havia de canalitzar a través del moviment sindical, mentre que el gran partit socialista necessitava per arribar a governar el suport d'àmplies capes de la societat. Aquesta concepció es recolzava en el programa del Partit Socialdemòcrata Alemany (SPD) a Bad Godesberg i era present en el laborisme britànic. En canvi la direcció de l'interior mantenia la concepció d'un partit basat en el marxisme.

Pallach va tornar definitivament a Catalunya la tardor de 1970 i encara va ser novament detingut tot i que durant poc temps. En aquells anys finals del franquisme, va continuar compaginant l'activitat política clandestina amb la seva carrera acadèmica i es doctorà en Ciències de l'Educació. Amb l'inici d'obertura que s'esdevingué amb la mort de Franco, va intensificar fins al límit la seva activitat política sense deixar de banda la seva tasca com a professor, i amb tot plegat potser oblidant tenir prou cura de la pròpia salut. Pallach feia de

la docència un projecte de vida i seguia l'afirmació de Rafael Campalans de considerar la política com pedagogia.

Una fita culminat en la seva trajectòria política va ser la fundació del Reagrupament Socialista i Democràtic de Catalunya (RSDC) el 10 de novembre de 1974 a Montserrat, en la mateixa etapa en què es fundaren Convergència Socialista de Catalunya (CSC) i Convergència Democràtica de Catalunya (CDC). El Reagrupament fou el resultat de la unió de quatre grups polítics: el sector d'Esquerra Republicana liderat per Heribert Barrera, el procedent del MSC que havia seguit a Pallach, el grup d'orientació cristiana dels Socialistes Demòcrates Catalans i el Bloc Popular de les Terres de Lleida. Algunes de les persones d'aquests grups, des de diverses plataformes antifranquistes, havien intentat aprofitar la minsa obertura del règim per introduir elements democràtics als ajuntaments catalans i a altres espais polítics. Pallach havia estat d'acord amb aquesta arriscada estratègia, en considerar que la tàctica del "canvi per dalt" del règim franquista havia fracassat.

Ja en plena transició política i amb les eleccions generals en un horitzó pròxim, el Reagrupament canvià el seu nom pel de Partit Socialista de Catalunya l'any 1976, en el context d'un intens conflicte per fer-se amb l'espai i la imatge socialista. Adoptà poc temps després el nom de Partit Socialista de Catalunya-Reagrupament per distingir-se del Partit Socialista de Catalunya-Congrés, el partit liderat per Joan Reventós. Aquests dos partits conjuntament amb la Federació Catalana del PSOE el juliol de 1978 s'unificaren per constituir el Partit dels Socialistes de Catalunya. Pallach havia mort un any i mig abans.

Pallach fou el factor decisiu en la configuració del Reagrupament i com a líder d'aquest partit era indiscutit, el que no vol dir que no es discutissin les seves propostes. Va ser un dels conferenciants en el famós cicle de conferències "*Les terceres vies a Europa*" (primavera del 1975) i participà en la creació del Consell de Forces Polítiques de Catalunya (desembre de 1975) on Pallach va plantejar com a punt de partida a les reivindicacions catalanes l'exigència del

retorn del president de la Generalitat a l'exili, Josep Taradellas. Durant els primers temps, el Reagrupament va ser codirigit per Barrera, Josep Verde Aldea i Pallach fins que al III Congrés del partit (gener de 1977) Pallach en fou elegit secretari general. Pallach va morir la nit següent a la clausura d'aquest Congrés.

El Reagrupament, l'obra política més important de Pallach, fou una peça destacada per a l'alternativa Tarradellas des del 1975 fins al retorn del president. Adherit a la II Internacional Socialista, el Reagrupament mantingué la bandera del socialisme democràtic i reformista en uns anys (1974-1978) en què no era l'opció preferent de l'esquerra i fins i tot era rebutjada amb duresa i menyspreu. Amb tot, aquesta opció s'imposà en el socialisme català però no de la mà del Reagrupament sinó de la del PSOE i pel progressiu atansament d'Espanya a l'Europa occidental que s'esdevingué amb la democràcia.

Pallach renuncià a accedir a altes responsabilitats en el socialisme espanyol, que li havien estat ofertes a través de les seves relacions amb els dirigents de la II Internacional Socialista i del SPD, perquè la seva prioritat era la construcció d'un partit socialista català autònom. Successives influències havien anat modulant el pensament polític de Pallach: el catalanisme i republicanisme del seu pare membre d'Esquerra Republicana de Catalunya, l'ambient federalista de Figueres, el marxisme revolucionari del BOC i el POUM temperat posteriorment per la influència del fabianisme i del laborisme britànic a través del seu amic Serra i Moret, i el coneixement profund de la realitat política europea viscuda a través del seu llarg exili a un país lliure.

Finalitzada la seva etapa revolucionària en el BOC i el POUM, l'ideari polític de Pallach mostrà una notable coherència al llarg de més de trenta anys (1944 - 1977): foren els seus anys de socialisme democràtic. El seu pensament polític gira entorn d'unes idees bàsiques: el socialisme democràtic com a via per aconseguir gradualment una societat igualitària i justa; una Europa unida i socialista; Catalunya com a nació té dret al seu propi autogovern i a pactar amb els altres pobles peninsulars la formació d'un estat federal; l'instrument per

aconseguir aquests objectius ha de ser un gran partit socialista català autònom que accepti diverses corrents tant les marxistes com les llibertàries, humanistes i cristianes. Front a posicions marxistes dogmàtiques va defensar que els objectius del socialisme no poden convertir-se en realitat sense llibertats democràtiques que eren considerades per Pallach com essencials i innegociables.

Pallach es definia com a *“català, socialista i demòcrata”*. Els seus deixebles han dit d'ell, entre altres innumerables elogis, que era una persona absolutament transparent que sempre defensava el que pensava i que era un home valent com va demostrar tot al llarg de la seva vida. Les seves conviccions ètiques eren indestructibles i les defensava amb una passió contagiosa. En commemorar l'aniversari del seu traspàs, nombrosos articles a la premsa han recordat que el socialisme espanyol ha anat adoptant les posicions que ell va preconitzar; entre altres, un socialisme homologat a nivell internacional proper al dels països europeus i no tercermundista, vehiculat per uns partits socialistes d'ampli espectre i allunyats de fronts unitaris.

Josep Pallach fou un pedagog excel·lent i en política, al nostre país, va ser un precursor i un dels socialistes més clarividents del segle XX.

Glòria Rubiol